

**КАФЕДРА ГЕОМОРФОЛОГІЇ І ПАЛЕОГЕОГРАФІЇ
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА (1950-2005)**

Ярослав Кравчук

Кафедра геоморфології (з 2000 р. – “Геоморфології і палеогеографії”) створена у 1950 р. Петром Миколайовичем Цисем (доктор географічних наук і професор з 1954 року). Вихованець харківської географічної школи, учень проф. М.Дмитрієва, П.Цись багато зробив для відновлення престижу львівської школи геоморфологів у 50-60 -ті роки ХХ століття. Керував кафедрою до березня 1971 р. Завідувачами кафедри після цього були: Лена Скварчевська (1971-76), Ярослав Кравчук (1976-87 і з 1990), Іван Ковальчук (1987-90).

Детальне вивчення рельєфу західного регіону України розпочалося з другої половини ХІХ століття, і особливо активно після створення у 1883 р. Інституту географії у Львівському університеті. Керівники Інституту різних років (А.Реман - 1883-1910, Е.Ромер – 1911-33, А.Ціргофер - 1933-39, Ю.Полянський – 1939-41) – географи широкого профілю сприяли проведенню геоморфологічних досліджень, часто самі їх проводили, а також виховували молодих науковців – географів – геоморфологів. Серед дослідників цього періоду варто згадати Григорія Величка – першого доктора географії серед українців, який у 1889 р. захистив дисертацію на тему “Пластика українсько-польських земель з особливою увагою до Карпат”. Заслугою Г.Величка є спроба першого природно-географічного поділу Карпат, де він вперше використав термін “бескид” для позначення певного типу гір. З цим періодом становлення географії і геоморфології у Львівському університеті пов’язані перші наукові праці відомого українського географа, академіка Степана Рудницького. Його геоморфологічні роботи, завдяки яким він здобув широке визнання, друкуються у збірнику НТШ. Це “Знадоби до морфології карпатського сточища Дністра” (1905), “Знадоби до морфології підкарпатського сточища Дністра” (1907), і “Знадоби до морфології подільського сточища Дністра” (1913), а також “Основи морфології і геології Підкарпатської Русі і Закарпаття взагалі” (1925). Наукові висновки С.Рудницького стосовно існування поверхні вирівнювання у Besкидах і відсутність її у Горганах, інший характер формування річкових долин у цих регіонах, виділення кількох денудаційно-аккумулятивних поверхонь у Закарпатті на різних гіпсометричних рівнях, висновки з проблем зледеніння Сянсько-Дністерського межиріччя та інші – актуальні і сьогодні.

Праці Е.Ромера також сприяли інтенсивному комплексному геоморфологічному вивченню регіонів Карпат і Поділля. Серед його наукових доробків варто відзначити: детальний морфологічно-структурний аналіз гірських груп Східних Карпат (1909); розробку генетично-хронологічного підходу для вивчення долини Дністра, зокрема встановлення генезису меандр Дністра і віку рельєфу Поділля (1906); вирішення кількох проблем пов’язаних із зледенінням Карпат (на прикладі Свидівця і Сянсько-Дністерського межиріччя (1906, 1907), а також висунення оригінальної теорії “Татранської льодовикової епохи” з відмінним від альпійської перебігом зледеніння (1924) та ін. Активно працювали в цей період учні і співпрацівники Е.Ромера. Зокрема С.Павловський вирішував проблеми походження карпатських річкових долин (1921, 1923), А.Ціргофер – питання палеоморфології Поділля (1927), Ю.Чижевський – генезу долини Дністра (1928) і геоморфологічної регіоналізації Передкарпаття (1934), Г.Тейсейр – проблеми вершинної поверхні Карпат (1928) і поверхонь вирівнювання Передкарпаття (1933), А.Маліцький – гіпсового карсту Покуття (1938), С.Кульчицький (1935, 1936) і А.Ян (1937) – проблеми генези і віку рельєфу північного краю Поділля та ін.

У 1939 році керівником Інституту географії у Львівському університеті став Юрій Полянський, який на цей час був відомий у наукових колах як геоморфолог, геолог,

археолог, зокрема своєю працею “Подільські етюди, тераси і морфологія Галицького Поділля над Дністром” (1929).

Таким чином, у сорокові повоєнні роки, коли до Львівського університету прибуло багато фахівців із східної України, а також Росії (серед них геоморфолог Петро Цись), на територію західних регіонів України був накопичений значний літературний і фондний матеріал з питань морфології, генезису і віку рельєфу. Це дало підстави П.Цисю розпочати роботу з організації кафедри геоморфології. Цьому сприяла також потреба у фахівцях географів-геоморфологах, викликана насамперед, проведенням державного великомасштабного (масштаб 1:50000) геологічного та геоморфологічного картографування, створенням численних науково-дослідних і проектних інститутів, де необхідні були фахівці з інженерної геології та геоморфології.

З перших років функціонування кафедра готувала фахівців кваліфікації “географ-геоморфолог”. У першій половині 60-х років, а також з кінця 80-х до 1998 року на кафедрі функціонували виробниче і педагогічне відділення. Для випускників педагогічного відділення присвоювали кваліфікацію – “Географ-геоморфолог. Викладач”. З другої половини 60-х і до середини 90-х років кафедра готувала фахівців із спеціалізації “Геоморфологія”. Із середини 90-х – кафедра готує фахівців із спеціальності “Геоморфологія і палеогеографія”, після цього знову спеціалізація “Геоморфологія і палеогеографія” спеціальності “Географія”. З 2003р. кафедра готує фахівців із двох спеціалізацій “Геоморфологія” і “Палеогеографія плейстоцену”. У відповідності з навчальними планами фахівцям-спеціалістам присвоюється кваліфікація “Географ-геоморфолог” або “Палеогеограф” і відповідно друга кваліфікація “Викладач географії, основ економіки і екології”. Крім того, по цих же спеціалізаціях готуються магістри.

За навчальними планами для бакалаврів на професійно-орієнтовані дисципліни і дисципліни спеціалізацій припадає до 72% аудиторних годин (2834 год.), фундаментальні – 8% (300 год.), гуманітарні та соціально-економічні – 20% (1792 год.). Майже стільки ж годин виділяється на самостійну роботу студентів. Для спеціалістів навчальними планами виділено 486 аудиторних годин, для магістрів – 540 годин. Після закінчення першого і другого курсів студенти проходять шеститижневі навчальні практики. На першому курсі – топографічну, геологічну і ґрунтовий розділи комплексної географічної, а також зональну загальногеографічну. На другому курсі – комплексну географічну (геоморфологічну, мікрокліматичну, гідрологічну, геоботанічну, екологічну, ландшафтознавчу, економікогеографічну і гірську розділи). На третьому курсі – виробничу практику із спеціалізації (шість тижнів), на четвертому – переддипломна і передмагістерська, а також педагогічна практики, на п'ятому – педагогічна для спеціалістів і асистентська для магістрів.

Навчальні і виробничі практики студенти проходять на навчально-наукових стаціонарах: Дністерському географічному (сmt Єзупіль Івано-Франківської області), Чорногірському географічному (сmt. Ворохта Івано-Франківської області), Шацькому біолого-географічному (сmt Шацьк Волинської області).

Кафедра забезпечує викладання нормативних курсів для всіх спеціальностей і спеціалізацій географічного профілю. Серед них варто відзначити такі курси: “Загальна геоморфологія” (проф. Я. Кравчук), “Загальна та історична геологія” (проф. А.Богуцький), “Палеогеографія” (доц. М.Іваник), “Аерокосмічні методи географічних досліджень” (доц. Г.Чупило), “Географічні основи природоохоронної справи” (доц. В.Брусак).

Для спеціальностей “Менеджмент організацій” і “Екологія та охорона довкілля” читається курс “Геоморфологія з основами геології” (проф. А.Богуцький).

У переліку спецкурсів для обох спеціалізацій (“Геоморфологія” і “Палеогеографія плейстоцену”) перевага надається таким групам: теоретико-методичним, галузевих розділів геоморфології і палеогеографії, загально науковим і регіональним.

До першої групи спецкурсів відносяться: “Методи геоморфологічних досліджень” (доц. Г.Чупило), “Геоморфологічне картографування” (проф. Я.Кравчук), “Геоморфо-

логічне дешифрування аерофото- і космічних знімків” (доц. Г.Чупило), “Математичні методи в геоморфології і палеогеографії” (доц. Я.Хомин), “Картографічні методи в геоморфології і палеогеографії” (доц. Я.Хомин), “Літологічні методи палеогеографічних реконструкцій” (доц. Р.Дмитрук, доц. А.Яцишин), “Палеонтологічні методи палеогеографічних досліджень” (доц. Р.Дмитрук), “Методи абсолютного датування четвертинних відкладів” (доц. А.Яцишин), “Археологічні методи в палеогеографії” (проф. А.Богущий), “Комп’ютерне картографування в геоморфології” (доц. Г.Чупило), “Комп’ютерні технології в геоморфології і палеогеографії” (доц. П.Горішний), “Морфологічний аналіз” (доц. П.Горішний).

Серед другої групи спецкурсів варто відзначити такі: “Структурна геоморфологія” (доц. П.Горішний, доц. Р.Гнатюк), “Динамічна геоморфологія” (доц. І.Сіренко), “Палеогеоморфологія” (доц. М.Іваник), “Інженерна геоморфологія” (доц. П.Горішний), “Екологічна геоморфологія” (доц. Г.Чупило), “Пошукова геоморфологія” (доц. М.Іваник), “Меліоративна геоморфологія” (доц. Н.Карпенко), “Флювіальна геоморфологія” (доц. Р.Гнатюк), “Антропогенна геоморфологія” (доц. О.Колтун), “Кліматична геоморфологія” (доц. Р.Гнатюк), “Геоморфологія міст” (доц. О.Колтун).

В групі загально наукових і регіональних спецкурсів є: “Вступ до спеціалізацій” (проф.А.Богущий, доц. О.Колтун), “Геоморфологічна термінологія” (асист. Ю.Зінько), “Геоморфологія материків і океанів” (доц. Я.Хомин), “Рельєф морських і озерних узбережжів” (доц. Н.Карпенко), “Неотектоніка” (доц. М.Іваник), “Геоморфологія України” (проф. Я.Кравчук), “Заповідна справа” (доц. В.Брусак), “Палеогеографія плейстоцену” (проф. А.Богущий), “Ерозіознавство” (доц. П.Горішний), “Основи седиментології” (проф. А.Богущий, доц. А.Яцишин), “Основні проблеми геоморфології і палеогеографії” (проф. А.Богущий, доц. Р.Гнатюк), “Основи малакології плейстоцену” (доц. Р.Дмитрук), “Палеоклімати” (доц. О.Колтун), “Інженерно-геоморфологічне прогнозування” (доц. В.Брусак, доц. П.Горішний), “Еволюція наукових концепцій у геоморфології і палеогеографії” (доц. А.Яцишин, доц. Р.Дмитрук), “Палеогеографія і довгостроковий географічний прогноз” (доц. В.Брусак).

Основними напрямками геоморфологічних досліджень кафедри у 50 – 70-і роки були: 1) історико-морфогенетичне вивчення окремих форм і типів рельєфу, проведення геоморфологічної регіоналізації і складання відповідних карт; 2) структурно-геоморфологічні дослідження; 3) морфодинамічні дослідження, зокрема вивчення закономірностей поширення і розвитку сучасних геоморфологічних процесів.

П.Цисем була складена схема геоморфологічного районування західних областей України, виділені основні етапи розвитку рельєфу Українських Карпат, проведено перший морфоструктурний аналіз Українських Карпат і Волино-Поділля.

Проф. П.Цись захистив докторську дисертацію (1954) з проблем геоморфології Українських Карпат. З окремих регіонів Українських Карпат були підготовлені кандидатські дисертації учнями проф. П.Цися: Л.Скварчевською (Геоморфологія долин рік Стрия і Опору, 1956), Б.Лящуком (Геоморфологія Покутсько-Буковинських Карпат, 1963), Д.Стадницьким (Геоморфологія Горган, 1964), Ю.Єрмоленком (Геоморфологія Бескид, 1967), Я.Кравчуком (Геоморфологія Пригорганського Передкарпаття, 1971), Р.Сливкою (Геоморфологія Вододільно-Верховинських Карпат, 1971). У 1962р. побачив світ навчальний посібник П.Цися “Геоморфологія УРСР”, який залишається і сьогодні однією з найдосконаліших узагальнених праць з геоморфології України.

Отже, у 50-70-і роки ХХ століття на кафедрі утвердилася школа “регіональної геоморфології, очолювана професором П.Цисем.

В 1965-1970р.р. співробітники кафедри виконують наукову тематику згідно Постанови державного комітету Ради Міністрів УРСР з координації науково-дослідних робіт по темі “Геоморфологія Українських Карпат” проблеми “Розробка науково-обґрунтованих заходів з попередження шкідливих стихійних явищ в Українських Карпатах” (наукові керівники проф. П.Цись, доц. Д.Стадницький, відповідальні виконавці

– Я.Кравчук, Р.Сливка: виконавці – О.Болух, С.Позняк, В.Чалик, Я.Чугай, Я.Гунько, І.Дитятська, О.Дуткевич).

Складаються геоморфологічні карти масштабу 1:100000, а також 1:10000 для особливо небезпечних ділянок – Свидовецьке лісництво (проблема селепроявів), Печеніжинське лісництво (проблема зсувів у Тисовому заповіднику) та ін. Роботи у 1965 році фінансувалися Львівським раднаргоспом, а у 1966-70р.р. – Міністерством лісової, целюлозно-паперової і деревообробної промисловості.

З 1970 року до 1977 року кафедра геоморфології разом з НДЛ-50 (грунтово-географічних досліджень) бере участь у ґрунтово-ерозійних дослідженнях на території Криму, Запорізької та Одеської областей.

На основі багаторічних досліджень була вдосконалена методика картографування земель перетворених вітровою ерозією або потенційно небезпечних для її впливу (впроваджена інститутом “Укрземпроект” для ґрунтово-ерозійних досліджень ґрунтів на півдні України). Серед діагностичних ознак піддатливості ґрунтів вітрової ерозії в степовій частині України ведуча роль відводилась геоморфологічним показникам (крутості, довжині, формі та експозиції схилів (Кавин, Кіт, Кравчук, 1978).

В першій половині 80-х років ґрунтово-ерозійні дослідження земель продовжувалися у степовому і гірському Алтаї за участю кафедри геоморфології (науковий керівник теми Я.Кравчук) і НДЛ ґрунтово-географічних досліджень.

В цей період (1972-1975) започатковуються також стаціонарні та експериментальні дослідження сучасних ерозійних процесів на Дрогобицькій височині (керівник Я.Кравчук). Такі дослідження були вперше проведені в межах України. Результатом досліджень була колективна монографія “Стационарное изучение плоскостного смыва в Предкарпатье” (Болух, Кинаш, Кіт, Кравчук, 1976), а також захищена кандидатська дисертація О.Болухом. Пізніше такі дослідження проводилися на Опіллі (Ковальчук, 1977-1980), у Вулканічних Карпатах (Хомин, 1981-1985). За результатами цих досліджень були захищені кандидатські дисертації І.Ковальчуком (1981), і Я.Хомином (1992), опубліковано текст лекцій І.Ковальчука “Стаціонарні, напівстаціонарні та експериментальні дослідження ерозійних процесів” (1992).

У 1980р. на базі кафедри геоморфології проводиться VI Всесоюзна нарада з проблеми крайових утворень материкових зледенінь. Співорганізаторами конференції виступив Інститут геологічних наук АН України. Крім пленарних засідань у Львівському університеті, було проведено польові семінари у Передкарпатті (Крукеничі), на Волинській височині (Горохів) і Волинському Поліссі (Шацьк).

Впродовж 70–80-их років працівники кафедри виконують п’ятирічні теми, присвячені вивченню морфоструктури, морфоскульптури і динаміки сучасних геоморфологічних процесів Українських Карпат, Волино-Подільської височини та Волинського Полісся (наукові керівники Л.Скварчевська, Я.Кравчук, І.Ковальчук). Активну участь у виконанні цієї тематики беруть доценти Б.Лящук, Д.Стадницький, Ю.Єрмоленко, В.Лозинський, ст. в. Я.Кудлик, асистенти, Ю.Зінько, Я.Хомин, Н.Карпенко.

Поряд з науковими роботами на кафедрі було підготовлено і видано науково-популярні розробки краєзнавчо-географічного характеру: “Карпати очима допитливих” (С.Стойко, Ю.Єрмоленко, 1976, 1980), “Географічні назви Українських Карпат і прилеглих територій” (Б.Лящук, 1993).

Паралельно ведеться вивчення поширення і динаміки екзогенних процесів з метою їх прогнозування на замовлення Закарпатської геологічної експедиції (науковий керівник Я.Кравчук, виконавці В.Шушняк і Р.Гнатюк). У 1985р. такі дослідження ведуться у долині р. Уж, у 1986-1987р.р. – у долинах р.р. Тиси і Терембі. У 1988-1990рр. Закарпатська геологічна експедиція фінансує роботи кафедри з організації і налагодження стаціонарних спостережень за селевими процесами в басейні р. Свидовець. У 1991-1992р. такі спостереження проводяться в районі озера Синевир. У 1990-1992рр. проведено

гідроекологічне дослідження території Закарпатської області в масштабі 1:200000 для розробки схеми геоекологічного моніторингу та обґрунтування природоохоронних заходів (науковий керівник І.Ковальчук, відповідальний виконавець Л.Дубіс).

У 1989 році при кафедрі геоморфології була створена науково-дослідна лабораторія інженерно-геоморфологічних досліджень (науковий керівник Я.Кравчук). З 2000р. вона стала міжкафедральною лабораторією інженерно-географічних, природоохоронних і туристичних досліджень.

Завідувачем лабораторії у 1989-2000рр. працював викладач кафедри геоморфології Ю.Зінько, з 2000 р. до сьогодні – доцент кафедри геоморфології і палеогеографії В.Брусак. З 1989 до 2004 року співробітниками кафедри і лабораторії було виконано більше 30 держбюджетних і госпдоговірних тем, проектів і т.п. Оpubлікована монографія Г.Рудька, Я.Кравчука “Інженерно-геоморфологічний аналіз Карпатського регіону України” (2002 р.). За цей період на кафедрі сформувалася нова наукова школа – інженерної геоморфології.

Основними напрямками досліджень лабораторії на початковому етапі її становлення були:

- інженерно-геоморфологічний аналіз та картографування територій різного типу природокористування;
- експедиційні, стаціонарні і напівстаціонарні дослідження екзогенних морфодинамічних процесів;
- еколого-геоморфологічний аналіз флювіальних систем;
- палеогеографія плейстоцену.

Одними з перших інженерно-геоморфологічних тем, які виконували НДЛ-51 і працівники кафедри, були передпроектні дослідження для реконструкції парків міста Львова, а також оцінка рельєфу районів нової забудови для Генерального плану Львова. Замовниками цих робіт були НДІ “Укрзахідцивільпроект”, СПКБ Львівського політехнічного інституту, Львівський філіал “Діпромiст”.

Виконуються численні держбюджетні і госпдоговірні теми у галузі заповідної справи (науковий керівник Я.Кравчук, відповідальний виконавець Ю.Зінько). Серед них варто відзначити такі: “Еколого-економічне обґрунтування регіональної системи заповідних територій Карпат і Волино-Поділля, як складової частини державного природно-заповідного фонду України” (ДКНТ України, 1992-1993р.р.), “Розробити інженерно-геоморфологічні інформаційні системи і картографічні моделі для природоохоронних потреб” (Міносвіти України, 1995-1997р.р.), “Геоінформаційне забезпечення розвитку мережі природоохоронних територій заходу України” (Міносвіти України, 1998-1999р.р.), “Обґрунтування оптимального розміру та контурів території Карпатського біосферного заповідника та вивчення можливості створення системи природних коридорів з урахуванням специфіки природокористування в регіоні” (грант Міжнародного банку реконструкції і розвитку від Глобального екологічного фонду, 1995р.). Результати досліджень по останній темі опубліковано у монографії “Біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника” (співавтори В.Брусак, Ю.Зінько, Я.Кравчук та ін., 1997).

З природно-заповідної проблематики виконувалися і госпдоговірні теми на замовлення Міністерства екології та природних ресурсів, державних заповідників, національних природних парків, обласних і районних держадміністрацій Львівщини. З 1987 року до 2003 року було виконано дев'ять таких тем, присвячених вивченню природних компонентів і комплексів державного заповідника “Розточчя” для розробки методичних основ ведення заповідної справи; географічному аналізу функціонування лісових екосистем та питанням територіального розвитку заповідника; розробці наукових основ покращення екологічної ситуації і забезпечення сталого соціально-економічного розвитку Яворівського району, зокрема необхідності створення державного природного національного парку, картографічному забезпеченню концепції створення перспективної

мережі природно-заповідного комплексу Львівської області та інвентаризації її природно-заповідного фонду, інвентаризації геокомплексів природного заповідника “Медобори” для розробки проекту організації території та ін. (наукові керівники тем Я.Кравчук, Ю.Зінько, В.Брусак).

З 1999 року і до сьогодні працівники кафедри і лабораторії виконують проекти організації території, охорони, відтворення та рекреаційного використання природних комплексів і об’єктів національного природного парку “Яворівський” (1999-2001р.р., науковий керівник Я.Кравчук, головний інженер проекту В.Брусак, відповідальний виконавець Ю.Зінько), Ужанського національного природного парку (2003-2005р.р., науковий керівник Я.Кравчук, відповідальний виконавець В.Брусак), національного природного парку “Гуцульщина” (2003-2006р.р., науковий керівник В.Брусак), природного заповідника “Медобори” (2001-2003рр., науковий керівник В.Брусак), Галицького національного природного парку (2005р., науковий керівник В.Брусак).

Результати досліджень з цієї проблематики використані Державним управлінням екології і природних ресурсів у Львівській області для підготовки пропозицій до Указу Президента України від 10.04.1994р. “Про резервування для наступного заповідання цінних природних територій” та підготовки рішення Львівської обласної ради щодо резервування цінних природних територій для створення заказників і регіональних ландшафтних парків. Зокрема, на загальнодержавному рівні було зарезервовано цінні природні території для організації національного природного парку “Сколівські Бескиди” і розширення заповідника “Розточчя”, на обласному рівні зарезервовано території для організації нових заповідних об’єктів у Вороняках і Гологорах, на Малому Поліссі і Передкарпатті. Розроблену концепцію та схему формування регіональної системи природоохоронних територій заходу України було використано Управлінням заповідної справи по Західному регіону для розробки Концепції розвитку природно-заповідного фонду Заходу України та пропозицій до Закону України “Про формування національної екологічної мережі України на 2000-2015рр”.

У 1992-1993р.р. польсько-українським колективом (Інститут охорони природного середовища, Варшава, керівник групи Г.Ронковські та Львівський державний університет імені Івана Франка, учасники групи – В.Брусак, Ю.Зінько, Я.Кравчук, О.Нагорна) розроблено проект “Природоохоронна зона Розточчя”, який став переможцем і був відзначений 1-ою премією на Європейському конкурсі Г.Форда у галузі “Охорони довкілля” (Лондон, 1994).

Кафедрою разом з НДЛ-51 виконуються науково-дослідні роботи в галузі розвитку рекреації і туризму. Серед виконаних тем цього напрямку варто відзначити тему ДКНТ України “Формування і рекреаційне використання міждержавних природоохоронних територій на Заході України” (1993-1994р.р., науковий керівник Я.Кравчук, відповідальний виконавець Ю.Зінько) і тему Міністерства освіти і науки України “Геоморфологічні основи і технології планування природоохоронних і рекреаційних територій Карпатського регіону” (2000-2002р.р., науковий керівник Я.Кравчук, відповідальний виконавець Р.Гнатюк).

У 2002-2003р.р. виконано українсько-польський проект РАУСІ “Туристичний потенціал Західної України”. Виконавцями проекту були Інститут туризму (Варшава), Інститут туризму і міжнародного права (Київ) і Львівський національний університет імені Івана Франка (координатор проекту від ЛНУ – Ю.Зінько). Опубліковані у 2003р. результати досліджень: “Напрями і можливості інвестицій у туристичну галузь Львівської області” і відповідно Івано-Франківської і Закарпатської областей.

Проектні розробки лабораторії представлялися на численних міжнародних виставках і ярмарках. Проектна розробка “Трансєвропейські природоохоронні пояси”- на виставці Natur- Expo-96 у м. Будапешті (1996) і її відзначено як цікавий проект на Всесвітньому конкурсі “Rolex” (м.Женева, Швейцарія, 1996).

Проектні розробки із сільського туризму і екотуризму Розточчя були представлені

у 1999-2001р.р. на туристичних ярмарках і екологічних форумах Львова, Києва, Замостя, Кракова і Любліна. Розробка “Розвиток рекреаційної інфраструктури Яворівського НПП” демонструвалася на Інвестиційному ярмарку у рамках 2-го Екологічного Форуму з питань транскордонного співробітництва (м.Львів, 2002р.). “Оцінка туристичного потенціалу Карпатського регіону для потреб залучення інвестицій” була представлена у 2003 році на: 1) III Інвестиційному ярмарку у рамках 3-го Екологічного форуму з питань транскордонного співробітництва (м.Львів); 2) на I Інвестиційному туристичному ярмарку (м.Київ); 3) Познанському і Лондонському туристичних ярмарках; 4) Інвестиційному туристичному ярмарку (м.Краків).

У 2004 році на українсько-польському ярмарку готельного бізнесу представлено розробку “Оцінка туристичного потенціалу Львівської, Івано-Франківської і Закарпатської областей”.

З 60-их років ХХ століття і до сьогодні на кафедрі постійно вдосконалюються методи і способи складання загальних геоморфологічних та інженерно-геоморфологічних карт. З теоретико-методичних засад геоморфологічного картографування були опубліковані навчальні посібники Я.Кравчука “Геоморфологічне картографування у науково-дослідній роботі” (1981) та “Інженерно-геоморфологічне картографування” (1991).

З проблем вивчення морфодинаміки рельєфу і морфогенетичних процесів опубліковано навчальний посібник І.Сіренко “Динамічна геоморфологія” (2003).

У 2003-2004р.р. кафедра виконувала держбюджетну тему Міносвіти і науки України “Розробити методичку і легенди для геоморфологічного картографування території України у великих і середніх масштабах” (науковий керівник проф. Я.Кравчук, відповідальний виконавець доц. Р.Гнатюк).

У 2005-2006рр. виконується держбюджетна тема Міносвіти і науки України «Оцінка і використання рельєфу Українських Карпат для інженерних, рекреаційних і природоохоронних потреб» (науковий керівник проф. Я.Кравчук, відповідальний виконавець м.н.с. Д.Кричевська)

У 90-і роки ХХ століття на кафедрі був започаткований ще один перспективний науковий напрям – еколого-геоморфологічний аналіз флювіальних систем, який згодом, після захисту І.Ковальчуком докторської дисертації (1993), переріс у наукову школу екологічної геоморфології. З цієї тематики виконувалися науково-дослідні роботи, (науковий керівник І.Ковальчук), які фінансувалися Міносвіти України, зокрема “Еколого-геоморфологічна оцінка річкових систем та їх басейнів у межах Західної України” (1992-1994), “Еколого-геоморфологічний аналіз проблем природокористування в міжнародних транскордонних річкових системах та їх басейнах і обґрунтування шляхів їх вирішення” (1995-1997). Започатковані у 1997-1999р.р. теми і міжнародні проекти виконувалися з 2000 року на створеній кафедрі конструктивної географії і картографії. Всі вони стосувалися проблеми Західного Бугу і Верхнього Дністра (екологічний аналіз, природоохоронна оцінка, моніторинг та ін.).

Серед важливих публікацій з цієї тематики слід відзначити монографію І.Ковальчука “Регіональний еколого-геоморфологічний аналіз” (1997), “Екологічна геоморфологія” (Адаменко, Ковальчук, Рудько, 2000) та ін.

Широке визнання здобули дослідження проблеми палеогеографії плейстоцену під керівництвом А.Богущького. Вивчення крайових утворень материкових зледенень, лесового покриву, запровадження нових методів для вивчення віку відкладів і четвертинного рельєфу проводяться спільно з науковцями Польщі, Франції, Білорусі, Росії.

Під керівництвом і за участю А.Богущького за 1992-2003р.р. виконувалися держбюджетні і госпдоговірні теми, спільні польсько-українські проекти. Серед них варто відзначити держбюджетні теми Міносвіти України “Екологія лесів України” (1992-1994), “Плейстоценовий морфо- і літогенез” (1995-1997), “Волино-Поділля, Передкарпаття,

Волинське Полісся в антропогені” (1998, з 1999 р. ввійшла як розділ у міжкафедральну тему). У 2000-2002 рр. А.Богуцький був керівником розділу у міжфакультетській темі “Вплив екологічного середовища на стан та збереження біотичного різноманіття Шацького національного природного парку”, а також керівником розділу міжкафедральної теми “Географічні проблеми західного регіону України” (2001-2003 рр.).

У 2000-2002 рр. виконувалися спільні польсько-українські проекти: “Палеогеографія і стратиграфія плейстоцену Східного Передкарпаття між Перемишлем і Коломиєю” та “Зміни природного середовища регіону Карпат між долинами Віслоку і Верхнього Дністра під час неоліту і пізніших епох”.

Серед наукових публікацій з цієї тематики є монографія А.Богуцького і О.Ситника “Палеоліт Поділля. Великий Глибочок 1” (1998), спільна польсько-українська монографія “Lessy i Paleolit Neddniestza Halickiego (Ukraina)” - 2002.

Активізувалася започаткована професором П.Цисем школа регіональної геоморфології. Опубліковані в серії “Рельєф України” монографії Я.Кравчука “Геоморфологія Передкарпаття” (1999) і Р.Сливки “Геоморфологія Вододіль-но-Верховинських Карпат” (2002). Захищена кандидатська дисертація Р.Гнатюком “Структурний рельєф Південного Розточчя (2001).

Істотно зріс кількісно і якісно науковий потенціал кафедри, особливо за роки незалежності України. У 80-і роки членами кафедри і аспірантами було захищено дві кандидатські дисертації: І.Ковальчуком із спеціальності “геоморфологія і палеогеографія” на тему “Динаміка ерозійних процесів у Західному Поділлі” (1981) і В.Лозинським із спеціальності “геодезія” на тему “Дослідження похибок в ряді центральних систем лінійно-кутової триангуляції” (1981). У 90-і роки і на початку XXI століття членами кафедри і аспірантами (які залишилися працювати на кафедрі) було захищено 1 докторську – І.Ковальчуком на тему: “Еколого-геоморфологічний аналіз флювіальних систем регіону (1993) і 12 кандидатських дисертацій. Кандидатські дисертації захистили Я.Хомин (“Стаціонарні дослідження динаміки денудаційних процесів на південно-західних схилах Українських Карпат”, 1992), М.Іваник (“Історія розвитку річкових долин Північної Камчатки”, 1993), Л.Дубіс (“Структурна організація та функціонування річкових систем гірської частини басейну Тиси”, 1995), С.Кравців (“Геодезичний моніторинг техногенного рельєфу на прикладі Львівсько-Волинського кам’яновугільного басейну”, 1995), Н.Карпенко (“Аналіз рельєфу для потреб природокористування на прикладі Шацького поозер’я, 1996), В.Брусак (“Географічні аспекти оптимізації функціонування заповідників на прикладі природного заповідника “Розточчя” і Карпатського біосферного заповідника”, 1997), П.Горішний (“Морфологічний аналіз рельєфу для інженерних потреб на прикладі Західного Поділля, 1998), М.Симоновська (“Динаміка ярів у басейні Дністра”, 1999), Р.Дмитрук (“Палеогеографічні умови верхньоплейстоценового лесонагромадження Волино-Поділля на основі фауни молюсків”, 2001), А.Яцишин (“Геоморфологічна будова долини Дністра у межах Передкарпаття”, 2001), О.Колтун (“Антропогенна трансформація рельєфу міста Хмельницького”, 2002), Р.Гнатюк (“Структурний рельєф Південного Розточчя”, 2002).

На сьогодні на кафедрі працює 15 викладачів (2 професори, 11 доцентів і 2 асистенти), 6 працівників з навчально-допоміжного персоналу. При кафедрі функціонує навчальна лабораторія тематичного картографування, кафедра є науковим куратором Дністерського географічного стаціонару у смт Єзупіль Івано-Франківської області (завідувач стаціонару доц. Р.Дмитрук).

Працівниками кафедри у співпраці із працівниками кафедри економічної і соціальної географії у 1999-2000 рр. було підготовлено і видано навчально-красознавчі атласи Львівської, Тернопільської і Чернівецької областей.

Провідними науковими напрямками досліджень, які утворилися на кафедрі є:

- регіональний геоморфологічний і палеогеографічний аналіз (проф. Я.Кравчук, проф. А.Богуцький, доц. Я.Хомин, доц. М.Іваник, доц. Р.Гнатюк,

- доц. А.Яцишин);
- інженерна геоморфологія (проф. Я.Кравчук, доц. В.Брусак, Ю.Зінько, доц. П.Горішний, доц. І.Сіренко, доц. Г.Чупило, доц. О.Колтун);
- палеографія плейстоцену (проф. А.Богущький, доц. М.Іваник, доц. Р.Дмитрук, доц. А.Яцишин);
- динаміка сучасних рельєфоутворювальних процесів (проф. Я.Кравчук, доц. Я.Хомин, доц. В.Брусак, доц. Н.Карпенко, доц. Р.Гнатюк, Ю.Зінько, В.Шушняк);
- оцінка рельєфу та інших компонентів ландшафту для рекреаційних, природоохоронних та інженерних потреб (проф. Я.Кравчук, проф. А.Богущький, доц. В.Брусак, Ю.Зінько, доц. Н.Карпенко, доц. П.Горішний, доц. Р.Гнатюк, С.Благодир, м.н.с. Д.Кричевська);
- проектування природно-заповідних територій (проф. Я.Кравчук, Ю.Зінько, доц. В.Брусак, м.н.с. Д.Кричевська);
- історико-географічні дослідження (проф. Я.Кравчук, доц. І.Сіренко).

Кафедра була організатором і співорганізатором міжнародних наукових конференцій: “Проблеми географії України” (25-27.10.1994), “Українська геоморфологія: стан і перспективи” (25-26.11.1997), “Стаціонарні дослідження ерозійно-аккумулятивних процесів” (14-17.09.1998); “Геоморфологічні дослідження в Україні: минуле, сучасне, майбутнє” (18-20.10.2000, до 50-річчя кафедри), “Сучасні проблеми і тенденції розвитку географічної науки” (24-26.09.2003, до 120-річчя географії у Львівському університеті), міжнародного семінару, присвяченого 90-річчю від дня народження засновника кафедри геоморфології проф.П.Цися (30.09 – 3.10.2004) та міжнародного семінару “Гляціал і перигляціал Волинського Полісся” (11.09 – 15.09. 2005).

Проведено 8 польсько-литовсько-українських семінарів з проблем плейстоценових зледенінь на території Полісся (1997-2003 рр.), а також декілька польсько-українських семінарів з проблем палеогеографії плейсто-цену Поділля і Передкарпаття.

До найважливіших завдань, які повинні бути вирішені кафедрою у найближче десятиріччя (до 2015р.), слід віднести:

Вдосконалення навчальних планів і програм нормативних та спеціальних курсів, видання підручників і навчальних посібників, методичних розробок, щоб і надалі присвоювати випускникам дві кваліфікації — “географ–геоморфолог” або “палеогеограф” та “викладач географії”, основ економіки і основ екології”.

Утверджувати традиційні і нові напрями геоморфологічних досліджень, серед яких варто відзначити: а) інженерно-геоморфологічний (оцінка рельєфу для природоохоронних і рекреаційних потреб, для природоохоронного проектування, для різних типів будівництва і т.п.); б) морфодинамічний (вивчення динаміки розвитку сучасних рельєфоутворювальних процесів експедиційними, стаціонарними та експериментальними методами для розробки заходів боротьби з ними і геоморфологічного прогнозування; в) комплексний регіональний геоморфологічний і палеогеографічний аналіз окремих регіонів; г) палеогеографічні і палеогеоморфологічні дослідження для природоохоронних потреб, для пошуків і розвідки корисних копалин; д) дистанційні дослідження рельєфу для теоретичних і практичних цілей; е) геоморфологічне картографування (вдосконалення методик, розробка уніфікованих легенд для загальних та прикладних геоморфологічних карт великих і середніх масштабів).

Список літератури

1. Ковальчук І., Кравчук Я. Кафедри геоморфології Львівського національного університету – 50 // Вісник ЛНУ. Сер. геогр., вип. 28. – Львів, 2001. – С. 3-15.
2. Ковальчук І. Професор Петро Цись – фундатор кафедри геоморфології Львівського національного університету // Геоморфологічні дослідження в Україні: минуле, сучасне, майбутнє. - Львів: Видавн. Центр ЛНУ ім. І.Франка, 2002. – С. 3-5.
3. Кравчук Я. Географічні дослідження Українських Карпат у ХІХ – першій половині ХХ століть:

- теоретичні та прикладні проблеми // Матеріали міжн. наук.-практ. конфер. “Українська геоморфологія – стан і перспективи”. – Львів, 1997. – С. 128-130.
4. *Кравчук Я.* Вивчення Українських Карпат львівськими геоморфологами // Вісник ЛНУ. Сер. геогр. – 2001. – Вип. 28. – С. 16-19.
 5. *Кравчук Я.* Львівська географія за 120 років: історія, персоналії, наукові напрями і школи // Матеріали міжнародної конференції до 120-річчя географії у Львівському університеті (24-26 вересня 2003 року). – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2003. – С. 3-16.
 6. *Krawczuk J.* Tradycje naukowe polskich i ukraińskich badań geograficznych Karpat Wschodnich // Geografia na przelomach wieków – jednosc w roznorodności. – Warszawa, 1999. – S. 46-51.